

Framhald av síðu 10

henda hátt? Hævuðsorsøkin er, at um sølan var fri metist vandi vera fyrri — eisini um minstaprisur var ásettur — at prisásetingin vildi verið ov tilvildarlig og «svingað» ov nógv. Og var bert ein ella heilt fáir keyparar — sum tað óivað nógvastaðni er — vildi tann monopolstøða hesin ella hesir høvdu kunnað «dirigerað» prisin niður um tað, sum marknaðurin og umstøðurnar annars lögdu upp til. Litla talið av keyparum í flestøllum støðum ger annars, at fiskurin bert í heilt fáum støðum í Noregi verður seldur via uppboð.

Góðkenning og minstuprisir

Tað er ikki ein og hvør, ið kann keypa og tilvirka fisk. Til tess krevst góðkenning frá «slagslaget». Sama er galdandi fyrri útflýtarar, sum bæði kunnu vera framleiðarar og útflýtarar ella bert útflýtarar. Talið á útflýtarum er tó munandi minni enn á framleiðarum.

Minstuprisir verða vanliga settir 3 ferðir árliga í samráð við keyparafeløgin. Umframt marknaðarviðurskifti í telja viðurskifti sum prisir á verum, ið kappast við fisk, infláión, broytingar í kostnaði umframt gjaldoyrisbroytingar. Fæst ikki semja um prisirnar, er tað metingin hjá «salagslaget», ið avger prisirnar. Mintuprisirnir og studningar verða annars eins og í Føroyum settir eftir tí, tað kostar einum meðal vældrivnum virki at virka fiskin til útflutnings.

«Salagslagene» hava annars makt til at seta í verk veiðibann, tá á stendur, at taka imóti øllum fiski, ið veiddur verður. Hetta hendir ofta á vári og sumri.

Prismunurin!

Annars hava norðmenn í prisáseting síni eitt fyrbrigdi, vit ikki hava her hjá okkum, nevniliga «differentiering» av minstuprisinum, alt eftir hvørja framleiðslu hann verður brúktur til, t.e. fesk, frysting, saltung ella turking. Sum kunnugt kunnu til tíðir vera rættlīga stórir munir millum prisirnar á t.d. frystum og saltfiski fyrri ikki at tala um feskkan fisk, sum til tíðir kunna hava munandi betri pris enn fiskur til annað brúk.

Verður onki gjørt í slíkum føri, verður allur fiskurin, ið kann brúkast til tess, seldur til ta nátslu, sum í lotuni gevur mest. Ein fylgja er, at partar av virkjunum meira ella minni liggja í vinnuløysi og at vøksturin á framleiðsluni til ta útflutningsveru,

sum í lotuni er best lønandi kann skapa yvirflóð og prísfall. Fyri at koma hesum til livs verður arbeitt við tilskotsveitingum til tær nýtslur av fiskinum, sum í lotuni ikki kunnu kappast við aðrar, men talan er ongantíð um meira enn partvisa útlíking t.d. 60 — 80%. Á henda hátt kunnu stóru «útsvingini» minkast og rakstururin á virkjum, ið framleiða verur, har prisurin eina tíð er lágur, tryggast. Eitt annað, sum í hesum sambandi er av týðningi er, at marknaðir, sum vit seinni koma at hava brúk fyrri aftur, ikki á henda hátt verður so turrlagdur fyrri verur sum teir høvdu, um ongin regulering varð sett í verk. Fæst meira enn minstaprisurin fyrri fiskin, kemur slíkt meirvirði skipi og manning 100% tilgøðar. Umframt tá vanligur tørvur er á fiski er eyðsæð, at partur av tí betra fiskinum, ið kann flytast út feskur, fær ein slíkan yvirpris.

Studningar

Studningar til norsk fiskivinnuna verður annars hvørt ár avtalaður eftir samráðingum millum feløgin innan fiskivinnuna og myndugleikarnar t.v.s. at gjord verður ein blokkstudningsskipan, sum fevnir um allan stuðul tað árið, líka frá studningi til bygging/kondemnering av skipum, prísiskoyti til ráfisk, fraktstudning, duplutfrysing o.s.f. Tað eru í stóran mun «salagslagene» sjálv, ið ráða fyrri hvussu tann pulja, teirra øki hefur fingið til lútað til studning, verður brúkt. endamálið er tí hitt sama, at tryggja javnt stöðil prísir og somu prisir í øllum landinum.

Útflýtarar skulu sum nevnt hava serligt loyvi, sum verður givið av eini sokallaðari «útflutningsnevnd». Slík nevnd kann, tá tað er neyðugt, seta minstapris fyrri útflutning. Ein partur av útflutninginum er miðsavnaður t.d. har innekpið eisini er tað. Dem: frystar fiskaverur til Eystanland og klippfiskur til Suðuramerika. Harumframt er øll søla av fiskamjøli og lýsi miðsavnað. Annars er skipanin rættlīga fyrri, serliga tá talan er um saltfisk, feskkan fisk og alifisk. Eins og um okkara leiðir hefur tað verið og er framvegis tjak um hvussu útflutningurin skal skipast. Summi halda, at talið á útflýtarum við tíðini er vordið ov stórt og at tíðin er komin til ávisar avmarkingar. Hinvegin meira aðrir, at frí skipanin er framsta atvoldin til ta positivu gongdina við nýtslur av nýggjum møguleikum og marknaðum, segði Tryggvi Johansen.

Íslenska skipanin:

Grundarlag ikki fyrri fríari prísásetan

Um íslensku skipanina segði Tryggve Johansen m.a.:

— Í Íslandi vórðu nógvar ymsar skipanir viðv. prísáseting royndar, aðrenn núverandi skipan, sum í høvuðshetinum stavar frá 1961, varð sett í gildi.

Eins og aðrastaðni eru tað fyrst og fremst ynski um stöðil viðurskifti innan vinnuna og at inntøkuvíðurskifti fiskimanna verða tey somu, sum hjá flestøllum øðrum stættum, ið eru grundarlagið undir íslensku skipanini.

Eisini í Íslandi hefur verið almikið av tjaki um hvussu prísásetanin á ráfiski best kann skipast, men mett hefur verið higartil at grundarlagið ikki var fyrri eini fríari prísásetan ella at lata keyparar og seljarar sjálvur avtala prisirnar fritt, m.a. orsakað av at tað ofta eru teir somu, ið eiga bæði flakavirkir og skipini. Vandur var tí fyrri, at hetta fór at hava negativu ávirkan á úrtøku fiskimanna. Tessvegna varð neyðugt at gera lögliga skipan, ið tryggjaði allar partar, ið luttøku innan vinnuna.

Ráfiskanevnd

Á sama hátt, sum hjá okkum sjálvum, er tað ein ráfiskanevnd, ella prísráð, ið hefur til uppgávu at áseta lágmarksprisir á øllum fiski frá skipi til keypara í landi. Prísráðin — bytt upp í 3. deildir, ávíkavist almenn deild og

deildir fyrri saltsild og fiskamjølsvirki — hava 8 limir, 4 umboð fyrri keyparar og 4 fyrri seljarar (2 fiskimenn og 2 reidaraumboð). Harumframt er ein yvirnevnd við 5 umboðum, 2 fyrri keyparar og 2 fyrri seljarar umframt stjórnar fyrri búskaparráðið, sum hefur avgerandi atkvøðuna.

Arbeidsgongdin er tann, at fæst ikki full semja í prísráðnum, verður málið latið yvirnevndini, sum kann taka stöðu við vanligum meirluta. Tað virsir seg at meira enn helvtin av teimum avgerðum, ið takast skulu, verða skotnar inn fyrri yvirnevndina. Prísráðið kann annars taka avgerð um í ávisan mun at loyva frí prísásetan tá umstøðurnar tala fyrri tí, t.e. tá hetta verður mett til fyrimuns fyrri vinnuna sum heild.

Grundarlagið

Høvuðsgrundarlagið undir prísásetan er annars eins og hjá okkum — marknaðarprisurin fyrri fisk og fiskauðrátt. Harumframt ganga rimiligg innføta til fiskimenn, umframt gongdin í rakstrar-kostnaði á skipum og virkjum á landi inn í roknistykkið. Endiliga er búskaparlíga stöðan alment avgerandi fyrri prísstöðið.

Ráfiskaprisurin verður í høvuðshetinum settur fyrri eitt ár í senn, men er tað seinnu árin vordið alt meira vanligt, at prisirnir verða broyttir í úrtíð.

Prísútgjavningsgrunnur

Umframt prísnevndina er eisini ein sokallaður prísútgjavningsgrunnur, atøkur okkara ráfiskagrurri. Grunnurin hefur sína egnu nevnd, ið er samansett av umboðum fyrri keyparar og seljarar og myndugleikarnar. Hesin grunnur ásetir ein sokallaðan «basispris», t.e. tann pris, ið ætlast at fáa fyrri ymsar fiskaverur, ið útfluttar verða næsta árið. Orsakað av serligu gjaldoyrisviðurskiftunum í Íslandi við niðurskriving av ísl. krónurni í mun til onnur gjaldoyru, er tað útflutningsvirðið í fremmandum gjaldoyra, ið er grundarlagið. Roknað verður so út, hvussu nógv vinnan skal gjalda inn í grunnin — ella hava úr honum. 75% av upphæddini, komið verður fram til, skal á conto gjaldast inn/út og tá prísásetanin er framd, verður endaliga roknistykkið gjørt upp. Grunnurin tykist hava livað upp til navnið «prísútgjavningsgrunnurin» á tann hátt, at hann hefur hvilt í sær sjálvum, t.v.s. at talan ikki hefur verið um studning. Tvørturímóti hefur vinnan netto gildið inn í grunnin. Tó sigst tendensur vera til at alt størri partur av vøkstrinum verður guldin vinnuni, tá prisurin er á veg upp, meðan prisniðurskurðurin er lítill, tá tað gongur hin vegin. Hetta er fyrirbrigdi, vit eisini kunna hjá okkum. Tað skál leggast aftrat, at vinnan higartil umframt hefur gildið 5,5% í út-

Grøn-lenska skipanin

Um grønlandsku skipanina segði Tryggvi Johansen m.a.:

— Í Grønlandi verður í november hvørt ár gjord avtala millum fiskimannafelagið KNAFK og Grønlands Hjemmestyres Produktionsvirksomhed um fastar avreiðingarprisir. Hesin verður settur soleiðis, at fiskimenn og bátar fáa rimiliga inntøku. Gongdin í marknaðarprisinum hefur so stutt onga ávirkan á prisirnar. Seinastu árin hava øll virki havt munandi undirskot, sum verður roknað uppi samlaða undirskotið, fyrr danski staturin nú grønlandska heimastýrið hefur av virkjunum í Grønlandi. Sum soleiðis fær serliga tann parturin av grønlandsku fiskivinnuni, ið umfatar botnfisk, nokkso munandi almennan stuðul, segði Tryggvi Johansen.

flutningsgjaldi, men verður hetta gjald nú tikið av aftur. Somuleiðis hefur verið ein 10% soluskattur guldin av øllum landaðum fiski, sum eisini verður tikið av. Part av hesum gjöldum fær fiskivinnan nú sjálv at ráða yvir.

Infláión

Tey, sum fylgja við, hava óivað lagt til merkis, at ísl. vinnan av og á ger vart við, at hon er við at fara á húsagang. Orsøkin er nevniliga infláiónin, sum ger at lóin og kostnaðurin annars vaksa so skjótt, at vinnan ikki er før fyrri at klára seg. Og júst hetta er høvuðsorsøkin til teir mongu niðurskurðir í íslensku krónuni, vit hava sæð gjøgnum árin.

Útflutningurin av fiskaverum er sambært lóg monopoliseraður, soleiðis at bert ein útflýtar er av ávíkavist frystum fiski, saltfiski, stokkfiski, saltsild og fiskamjøl/lýsi. Eitt undantak er felagið Samband, ið sjálvt flytur út summar av verum teirra. Loyvi verða annars givin alternativum útflýtarum at keypa upp og/ella flyta út feskkan fisk. Men samanumtikið er íslenska skipanin viðvíkjandi umsetningi og útflutningi av fiski munandi meira restriktiv enn okkara, við teimum avleiðingum hetta kann hava, segði Tryggvi Johansen.

Bingo í Kollafirði

Í kvøld verður bingo í bygdarhúsinum í Kollafirði. Tað er stuðulsfelagið hjá bygdarhúsnævndini í Hósvík, sum skipar fyrri. Byrjað verður kl. 19.30 og eru nógvir góðir vinningar til tey hepnu.